

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П. ДРАГОМАНОВА

РУСИН Іван Іванович

УДК 227.1

МІСІОНАЛЬНА ТЕОЛОГІЯ ЛЕСЛІ НЬЮБІГІНА

Спеціальність 09.00.14 – богослов'я

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філософських наук

Київ – 2019

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі богослов'я та релігієзнавства Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор філософських наук,
доцент **ШКІЛЬ Світлана
Олександрівна**,
Національний університет
біоресурсів та
природокористування, доцент
кафедри філософії

Офіційні опоненти: доктор наук з богослов'я,
професор **ТРОФИМЛЮК
Олександр Миколайович**,
Київська православна
богословська академія, ректор;

кандидат філософських наук
**ГОРОХОЛІНСЬКА Ірина
Володимирівна**,
Чернівецький національний
університет імені Юрія
Федьковича, асистент кафедри
культурології, релігієзнавства та
теології

Захист відбудеться 29 травня 2019 р. о 13:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.21 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за адресою: 01061, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у Науковій бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою: 01061, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий 26 квітня 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. Б. Остащук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Протестантська теологія місії переживає радикальні трансформації, які Д.Бош назвав «зміною парадигми». Докорінне переосмислення теорій та практик місіонерства викликане не лише необхідністю оновлення місії відповідно до умов постмодерної культури. Значно більш важливим фактором є поглиблення розуміння місії внаслідок зростання уваги до того, якою вона повинна бути згідно з біблійними вимогами та прикладами. В цілому, новітня богословська методологія, яка розкриває значення наративів як важливого змісту християнського світогляду та діалогу як засобу долучення до цього світогляду, дозволяє місіології розкрити власний потенціал особливої науки, що не може бути редукованою лише до певних технологій проповіді. Сучасний світовий та український контекст вимагає нової релевантної місіології, яка побудована на цілісному біблійному наративі й адекватна щодо сучасного національного та світового контекстів, що значно плюралізуються. Перехід від монологічної до діалогічної парадигми місії відбувається завдяки усвідомленню того, що місія Бога є явищем більш широким, ніж церковне місіонерство. Загальні зміни у розумінні місії зумовлюють необхідність творення нової апологетики, яка б позбавилася недоліків модерного християнського мислення. При цьому мотивами для перегляду принципів апологетики є не лише втрата ефективності старих методів місії, а й необхідність слідування першопочатковому задуму Бога, як він виражений у біблійному світогляді.

Леслі Ньюбігін як видатний теоретик і практик місіонерства найбільше спричинився до переосмислення теології місії у напрямку радикального врахування дії Бога як визначальної для місії та дії Духа як підготовчої для діалогу із світом. Також важливим стало доведення того факту, що ідентичність Церкви та церковних спільнот цілком і повністю визначена тим, що вони є місійні громади, покликані до діалогу із світом та служіння потребуючим у світі. Ці ідеї Ньюбігіна, актуальні для всього глобалізованого суспільства, особливо важливі в сьогоденньому українському контексті, оскільки місіонерські стратегії українських церков всіх традицій потребують власного переосмислення через очевидну малу ефективність.

Систематичний критичний аналіз сучасної теології місії покликаний надати українським християнам новий інструментарій для ефективного спілкування в суспільстві, розвитку спільнот, подолання кризи покликаних.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано у межах науково-дослідної роботи кафедри богослов'я та релігієзнавства факультету філософської освіти і науки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за напрямом «Методологія і зміст викладання соціально-гуманітарних наук», що входить до Тематичного плану науково-дослідної роботи Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за напрямом «Дослідження проблем гуманітарних наук», який був затверджений Вченою

радою університету (протокол № 5 від 29 січня 2009 року) та відповідно до наукової теми кафедри богослов'я та релігієзнавства Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова «Розбудова академічного богослов'я в умовах освітніх трансформацій в Україні» (U 0117U004903). Окрім того, робота виконана у межах інтегрованої освітньо-дослідницької програми Центру дослідження релігії НПУ імені М.П. Драгоманова «Сучасне протестантське богослов'я», що розробляється і впроваджується спільно з Євро-Азіатською теологічною асоціацією відповідно до додаткової угоди №1 до договору про співпрацю між Національним педагогічним університетом імені М.П. Драгоманова і громадською організацією «Євро-Азіатська теологічна асоціація» від 19 грудня 2015 р.

Метою дисертаційної роботи є комплексний аналіз місіональної теології Леслі Ньюбігіна.

Реалізація поставленої мети зумовила необхідність вирішення таких основних **дослідницьких завдань**:

- висвітлити внесок сучасних дослідників у актуалізацію богословських ідей Ньюбігіна;
- проаналізувати методологічну модель і богословське значення концепту тринітарної парадигми місії Ньюбігіна;
- розкрити роль діалогічної моделі місії як похідної від реляційної тріадологічної парадигми;
- дослідити, як тріадологічна та діалогічна парадигми місії зумовлюють ідеал цілісності та відкритості до світу (публічності Євангелія);
- виявити, як саме, за Ньюбігіним, можливе розуміння соціальної діяльності християн як частини місії Церкви в світі;
- дослідити, як можуть бути застосовані сьогодні ідеї Ньюбігіна щодо культурної контекстуалізації місії й універсальності відповідальності християн за стан справ у соціумі.

Об'єктом дослідження є теологія Леслі Ньюбігіна в контексті сучасного протестантського богословського дискурсу.

Предметом дисертаційної роботи є теоретичні засади місіональної теології Леслі Ньюбігіна.

Теоретико-методологічні засади дослідження. Важливим загальним концептуальним підґрунтям для дисертаційного дослідження стали ідеї нарративної теології та герменевтики таких мислителів як Ганс Фрей, Джордж Ліндбек, Джеймс Макклendon, Роберт Алтер, Ніколас Томас Райт, Крістофер Райт, Стенлі Хауервас. Аналіз позитивних рис і недоліків місіональної теології Ньюбігіна здійснено з урахуванням праць таких дослідників як Майкл Гохін, Томас Вестон, Джордж Гунсбергер, Джой Томас, Дональд Ле Рой Шульц, Марк Ленг. Оцінка принципів та ефективності місіональної теології Леслі Ньюбігіна потребувала застосування методології парадигмального аналізу Г.Кюнга, який поділив історію теології на певні парадигми у зв'язку із зміною домодерного, модерного і постмодерного

мислення. Конкретним методом для дослідження стала місіональна герменевтика, як вона розвивається рядом дослідників, серед яких найважливішим для нас став П. Пеннер.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в тому, що вперше у вітчизняній теології здійснено цілісний аналіз основних праць Леслі Ньюбігіна і реконструйована його місіональна теологія з її теоретичними й практичними імплікаціями в богословському дискурсі та духовному житті сучасних християнських спільнот.

Істотні наукові результати, що становлять новизну дисертаційної роботи, виносяться на захист і конкретизуються у наступних положеннях:

Вперше:

- встановлено, що діалогічна природа Трійці є єдиним справжнім джерелом місії. Місія починається у вічному і відкритому діалозі і взаємовідносинах любові Бога Отця, Сина і Святого Духа. Свята Трійця, за Ньюбігіном, є не тільки джерелом, а й головним суб'єктом місії. Бог є головним вершителем місії, тому ще є єдиним її джерелом. Бог є першим словом і першою дією у місії. Місія – це завжди *Missio Dei*. Тринітарні засади місії Церкви є надважливою складовою богослов'я місії Ньюбігіна. Церква є видимою спільнотою Трійці, а місія – історичне сповідання Трійці. Через місію Церква відображає Трійцю і бере участь у житті Трійці;

- доведено, що за допомогою словосполучення *Missio Dei* Ньюбігін висловлює тринітарне розуміння місії як такої, що починається і звершується Трійцею. Місія – це в першу чергу Божа місія, яка починається у вічних стосунках любові Отця, Сина і Духа Святого. Ньюбігін використовує термін «місіональна еклезіологія». З 1990-х років вводиться у вжиток термін «місіональний». Його запропонував Джордж Гунсбергер разом із колегами руху «Євангеліє і наша культура». Є дві головні причини для використання цього нового терміну. Перша причина полягає у скомпроментованості терміну місіонерський. Колоніальна ера місій з її патерналізмом та імперіалізмом додала невідповідні конотації до терміну місіонерський. Друга причина полягає у розвитку розуміння місії саме як сутності Церкви, а не як її дії. За допомогою терміну місіональний підкреслюється місійна сутність Церкви і місійна відповідальність кожної помісної Церкви. Необхідність терміну місіональний стала очевидною завдяки усвідомленню важливості місії у західному суспільстві. Варто зауважити, що саме завдяки Леслі Ньюбігіну почався рух до усвідомлення місіональної природи Церкви і необхідності місії в західному контексті. Саме у доробках Ньюбігіна міститься коріння місіонального усвідомлення Церкви;

- тринітарна парадигма місії повертає нас до початкової і справжньої основи місії, а також допомагає зрозуміти сутність місії на найбільш глибокому рівні. До XVI століття термін *missio Dei* вживався виключно у тринітарному контексті, а саме – у посланні Отцем Сина і Духа у світ. Тобто словосполучення *missio Dei* від самого початку говорило про Бога і Його спасаючі дії, а не про дії Церкви. Завдяки єзуїтам цей термін почав вживатися

у контексті місіонерського служіння і згодом асоціювався виключно з місіонерською діяльністю Церкви. Але з середини ХХ століття починається великий поворот до тринітарного розуміння місії. Термін *missio* повертається у тринітарну сферу і повертає собі початкове значення. Завдяки Карлу Барту, Карлу Гертенштейну і, звісно, Леслі Ньюбігіну й багатьом іншим богословам і місіологам, місія тлумачиться як в першу чергу місія Триєдиного Бога, в якій бере участь Церква. Ньюбігін осмислює Трійцю місіонерськи, а місію – тринітарно;

- з'ясовано, що аналіз тринітарної парадигми місії Ньюбігіна розкриває її діалогічну сутність. Тринітарність та діалогічність місії передусім обумовлена саме реляційною і діалогічною природою Трійці, Його місії, Церкви та сутності людини. Діалогічність місії починається у сутності Трійці. Діалогічність є сутністю Бога, який вступає в діалогічні відносини з людьми. Діалог – це знати іншого, повага до іншого. Діалогічна місія – втілена місія. Це служіння обличчя до обличчя. Бог завжди відкривається обличчям до обличчя. Діалогічність – здатність до відносин як «Я і Ти» з Богом і зі світом. Діалогічна місія – це нагадування для Церкви про те, що саме взаємовідносини і діалог є автентичною формою відносин із Богом. Реляційність є сутністю Трійці і Церква відображає її у собі. Сутність Церкви не полягає у тому, щоб досконало й автоматично виконувати обряди, визначені Богом. Церква є народом Божим, який є у завітних відносинах із Богом, що не тільки передбачає, але і вимагає діалогічних стосунків. Діалогічна місія є також нагадуванням для Церкви про необхідність відносин зі світом як Я і Ти. Церква має тенденцію виходити зі світу, закриватись від світу, фокусуватись на собі. Однак приклад Трійці і місіональна сутність Церкви нагадують про онтологічну необхідність для Церкви виходити поза свої межі, бути серед і для світу. Церкві необхідно нагадувати собі про те, що вона слідує за Христом саме у світ. І в обличчі світу вона повинна бачити ознаки присутності Божого «Ти». Діалогічність обумовлює важливість етики. В іншому Церква бачить не тільки іншого, але й Іншого, Бога який є початком не лише єдності, а й інакшості, Бога який не лише зрозумілий, а й Трансцендентний та завжди Інший;

- доведено, що у діалозі Церква по-новому відкривається світу. Саме завдяки усвідомленню діалогічності місії, яка вимагає бути перед іншим і бути разом з іншим, Церква долає комплекс гетто. Діалогічна місія вимагає присутності й стосунків. Там, де є діалог, там є стосунки, там, де є стосунки, не завжди може бути діалог. Діалог відбувається у відкритості, повазі, дисципліні. Діалог і взаємовідносини – більш ніж толерантність. Толерантність залишає іншого самотнім, що веде до автономізації і відчуження інакшості. Вони містять обопільну повагу, свідомість, розуміння, солідарність, творчу співпрацю заради гармонії і автентичної дії любові;

- виявлено, що діалогічність сприймає плюральність, вбачає можливість і легітимність інакшості. Церква не прагне до легітимізації свого нарративу як єдиного, вона через свідоцтво і служіння запрошує до спілкування і сама

собою розкриває правдивість й універсальність історії, частиною якої є і до якої запрошує. Діалогічність місії Церкви походить від діалогічної природи Трійці. В Трійці є вічний діалог і любов, дарування і прийняття. Тому тринітарність забезпечує плюралізм, а унітарність виключає діалог і прийняття інакшості. Тринітарність запрошує до відносин і діалогу, унітарність примушує до суворого послуху. Ньюбігін часто звертає увагу на реляційну природу людини і суспільства. Він стверджує, що історія Біблії – це не історія ідеї, а історія спільноти. Бог є особистістю і Його пізнання не достатнє через книгу, а тільки через особисту зустріч, яка можлива у спільноті тих, хто зустрів Його;

- доведено, що діалогічність є онтологічною ознакою Церкви. Діалогічність завжди проактивна, а не реакційна, вона пророча, а не прагматична. Розуміння місії як експансії повинно бути замінене на розуміння місії як комунікації. Діалогічність обумовлена, передусім, буттям Церкви, а не її метою. Участь Церкви у діалогічності – це участь у діалозі Трійці. Ухилення від місії – це вихід із діалогу. Це завжди запрошення у громаду і спільнотність.

Уточнено:

- що діалогічна місія є важливою потребою Церкви для самої себе. Це можливість і необхідність у присутності іншого бачити себе й навіть пізнавати себе. Світ потрібен Церкві, тому що саме світ як інший у діалозі розкриває ідентичність Церкви. У світі Церква не просто бачить своє відображення як у дзеркалі. У дзеркалі ми бачимо власних себе. Це – наше власне сприйняття нас самих. Воно умовно правдиве й умовно повне. В іншому ми бачимо себе через його сприйняття. Таким чином, наше власне сприйняття є поліфонічним, а не монофонічним.

Набуло подальшого розвитку:

- розуміння того, що завдяки діалогічності Церква пізнає Бога як Іншого. Церква як місіональна спільнота завжди перебуває у стані діалогу та відкритості до Іншого. Діалог є важливим інструментом істини й спільною подорожжю до неї, оскільки відкриває Церкві можливість бути причетною до Іншого;

- уявлення про те, що в теології Ньюбігіна місія Христа і Царство Боже безпосередньо пов'язані, у його еклезіології прямо пов'язані Царство і місія Церкви. Ньюбігін часто артикулює природу Церкви і її місію у категоріях панування Отця, Його Царства. Осмислювати Церкву та її місію поза межами доктрини Царства Божого рівнозначно відмові від центральних і системних контурів еклезіології Ньюбігіна. Хоча Ньюбігін наполягає, що місія Божа є завжди місією всієї Трійці, і намагається окреслити роль кожного лиця Трійці у місії, йому не вдається рівнозначно і цілісно артикулювати роль кожного лиця Трійці у місії. Найбільш глибоко і ширше розкрита роль Ісуса Христа. Роль Духа і особливо Отця є недостатньо систематично осмислена й артикульована. В цьому полягає слабкість і обмеженість тринітарної конструкції Ньюбігіна.

Теоретичне і практичне значення дослідження. Висновки і теоретичні твердження, обґрунтовані в дисертаційному дослідженні, сприяють глибшому розумінню сучасної теологічної місіології та шляхів її застосування для творення місіонерських теорій і практик. Результати дисертаційної роботи можуть бути використані в теологічних, релігієзнавчих, філософських і культурологічних дослідженнях, а також враховані при подальшому аналізі сучасної місіональної теології.

Особистий внесок здобувача. Вирішення комплексу поставлених завдань, оформлення їх відповідно до положень та висновків здійснено автором самостійно (без співавторів) і відповідає основному змісту дисертації, а також поданим публікаціям. Використані в дисертації ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і використані лише для підкріплення ідей здобувача.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації обговорювалися на засіданнях кафедри богослов'я та релігієзнавства Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Основні положення і висновки дисертації пройшли апробацію у повідомленнях і доповідях на науково-теоретичних семінарах та засіданнях кафедри богослов'я та християнського служіння Української євангельської теологічної семінарії, на низці міжнародних і всеукраїнських наукових конференцій, зокрема: «Місія церкви і соціальна відповідальність» (Катманду, Непал, 11-15 лютого 2019 року), «Місія церкви в ісламському контексті Середньої Азії» (Бішкек, Киргизстан, 4-6 лютого 2019 року), «Церква в постмодерністичному контексті Західної Європи» (Осієк, Хорватія, 12-14 грудня 2018 року), «Міжнародна конференція лідерів місій ОМ» (Йоханнесбург, ПАР, 23-27 лютого 2018 року), Всеукраїнська науково-практична конференція «Людина, яка реформує та реформується» (Київ, 10 листопада 2017 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція «Релігієзнавства і богослов'я у структурі світської освіти і науки: світовий і український контекст» (Київ, 17 листопада 2017 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Реформація і трансформація суспільства: досвід минулого і виклики сучасності» (Львів, 8-9 грудня 2017 р.); «Науково-практична конференція «500-років Реформація: здобутки і виклики»» (Київ, 27 лютого 2017 року), Докторський колоквиум (Осієк, Хорватія, 17-20 липня 2017 року), Центрально-азіатська консультація (Анталія, Туреччина, 24-27 лютого, 2016 року), Європейський лідерський форум (Вісла, Польща, 22-24 травня 2017 року), Науково-практична конференція, «Цілісна місія церкви» (Кишинів, Молдова, 8-10 квітня 2016 року), Європейський лідерський форум (Вісла, Польща, 21-24 травня 2016 року), «Місія і богословська освіта» (Мінськ, Білорусь, 3-5 жовтня 2016 року), звітна науково-практична конференція викладачів, докторантів та аспірантів НПУ імені М. П. Драгоманова (Київ, 10 березня 2016р.); «Церква і політична відповідальність» (Ташкент, Узбекистан, 1-4 грудня 2015 року), «8-ий Екуменічний соціальний тиждень "Освіта задля змін: духовність та

інновації", (Львів, Український Католицький університет, 30 вересня-3 жовтня 2015 року); "Богослов'я в Україні: організаційний та освітньо-науковий контекст" (Київ, 2-3 квітня 2013).

Публікації. Основні результати роботи висвітлені у 6 статтях, 5 з яких розміщені в українських фахових виданнях з філософських наук, а 1 – в іноземному фаховому періодичному виданні, 6 публікаціях в інших наукових виданнях.

Структура й обсяг дисертації. Структура дисертаційної роботи зумовлена логікою дослідження, що впливає з його мети та завдань. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації – 280 сторінок, з них 260 основного тексту. Список використаних джерел становить налічує 204 найменування, з них 186 – іноземними мовами.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, сформульовано мету й завдання роботи, об'єкт і предмет, окреслено теоретико-методологічну основу дослідження, розкрито теоретичне і практичне значення дисертації, подано відомості про її апробацію, відображено структуру й обсяг роботи, наведено відомості про публікації.

Перший розділ «Теологія Леслі Ньюбігіна як предмет наукового аналізу» присвячений дослідженню праць сучасних науковців, які вивчають спадщину цього видатного теолога, що дозволило висвітлити стан наукової розробки теми, подати характеристику основних джерел, визначити теоретико-методологічні основи роботи.

У **підрозділі 1.1. «Творчість Леслі Ньюбігіна в дослідженнях теологів початку XXI століття»** здійснено огляд сучасних досліджень, який, з однієї сторони, демонструє актуальність і вплив теології Ньюбігіна, а з іншої, – розкриває, які сфери його думки набули сьогодні подальшого опрацювання. Такі теми місіонального богослов'я Ньюбігіна як тринітарність, христологічність, пневматологічність, місіональна еклезіологія, місія Церкви у сучасній західній культурі, міжрелігійний діалог стали предметом численних досліджень, матеріали яких вимагають узагальнення. Хоча тема діалогу і діалогічності у теології Леслі Ньюбігіна згадується окремими авторами, вона не набуває систематичного та цілісного дослідження. Між тим, концепція діалогічної місії має важливе значення у місіональній парадигмі Ньюбігіна і є актуальною для сучасного українського контексту.

У **підрозділі 1.2. «Теологія місії на початку XXI століття»** виділено п'ять основних богословських контурів концепції місії. Процес формування місіології повинен починатися з формування місіонерської герменевтики, яка визнає Писання як місіонерський феномен і дозволяє формувати місіологію на основі розуміння всього Писання, а не на окремих текстах. Місія, не дивлячись на те, що бачиться як дія Церкви, насправді є атрибутом Бога. Саме Бог є місіонер і тому місія є саме Його місією, яку Він ініціює і вершить

як Бог Отець, Син і Дух Святий. Якщо є Бог з місією, тоді буде і народ з місією. Божа місія засновує Церкву і її місію. Оскільки Церква засновується Божою місією, вона в самому своєму бутті є місіонерською. У Церкві, таким чином, немає іншої місії, окрім участі в місії Отця, Сина і Святого Духа. Зважаючи на це, Церква повинна розглядати світ як місце свого перебування і служіння. Перед Церквою стоїть постійна необхідність контекстуалізувати себе і своє послання в умовах, що змінилися, або загалом у принципово нових культурних контекстах. Форматом місії Церкви має бути цілісне служіння, що складається з чесного сповіщення Євангелія і примноження учнів, а також служіння милосердя і соціальної дії. У фокусі місії Церкви, яка є участю у Божій місії, перебувають всі народи світу. Влада Бога абсолютна, любов всеосяжна і тому місія Церкви повинна охопити всіх і кожного.

Другий розділ «Місія як діяльність Бога» присвячений систематичному аналізу елементів тринітарної концепції місії у теології Ньюбігіна.

Тринітарна парадигма місії сама собою стала потужним внеском у розвиток богослов'я місії, завдяки якому Ньюбігін вплинув на переосмислення засадничих питань місіології. Також тринітарна парадигма місії стала міцним фундаментом для побудови місіональної еклезіології. Ньюбігін говорить про еклезіологічну тематику в багатьох публікаціях, лекціях і доповідях. Однак головними надрукованими працями є такі: «Боже сімейство» (1953), «Одна Євангелія, одне тіло, один світ» (1957), «Євангеліє у плюралістичному контексті» (1989).

Ньюбігін розпочав своє місіонерське служіння в Індії в 1936 році. В той час вже відчувалось наближення глибинних змін у світі і, відповідно, у глобальній місії християнства. Проте місія все ще звершувалась за моделлю «Захід просвіщає та євангелізує решту світу». Леслі Ньюбігін успадкував таке розуміння місії і почав свою місію згідно з існуючими правилами. Реальний місіонерський досвід у радикально іншому від британського культурному, соціальному, релігійному, політичному й економічному контекстах спричинив глибинне переосмислення головних богословських постулатів. Як зазначалося раніше, Ньюбігін практично з самого початку свого місіонерського служіння був залучений до єкуменічного руху, що надало йому унікальну можливість знайомитися і взаємодіяти з досвідом інших християнських традицій, бути учасником процесу осмислення місії Церкви разом із глобальною Церквою. Така взаємодія збагатила і поглибила богословську думку Ньюбігіна як в розвитку тринітарної парадигми місії, так і еклезіології. Участь Ньюбігіна в єкуменічних дискусіях і процесах дозволила йому також впливати на розвиток єкуменізму і Всесвітню раду церков.

Ньюбігін почав займатися питаннями еклезіології до розробки тринітарної парадигми. Він зазначає, що його рання еклезіологія заважала розвитку цілісного тринітарного богослов'я місії. Однак так званий тринітарний поворот не тільки докорінно змінив богословські засади місій,

але і суттєво вплинув на його розуміння еклезіології і місіології. Трансформація богослов'я, еклезіології і місіології відбувалася взаємопов'язано завдяки рефлексії над біблійними текстами, богословськими працями, власним досвідом і досвідом інших, а також глибинними змінами, які відбувалися у світі.

Виділяються дві суттєві зміни у місіональній еклезіології Ньюбігіна. Перша суттєва зміна відбулася у 1940-1955 роках. Публікації Ньюбігіна за 1940-ві роки сформульовані в рамках пануючої на той час парадигми *corpus Christianum*. Ньюбігін описує сутність Церкви як зібрання людей, які прийняли Христа і відповіли на заклик Бога та зібрані навколо Нього. Однак із 1950-х років Ньюбігін починає писати про центральну роль Євангелії у житті Церкви, яка є спільнотою Євангелія не тільки тому, що прийняла його, а й тому, що повинна поширювати його у світі. Відбувається перехід до місіонерського розуміння природи Церкви та її відповідальності у світі.

Друга зміна у розумінні еклезіології відбувається після 1957 року. Завдяки розвитку тринітарної парадигми місії починає розвивати тринітарну і місіональну еклезіологію. До цього моменту Ньюбігін розумів місію виключно в христоцентричних і еклезіоцентричних категоріях. У своїй автобіографії Ньюбігін визнає, що у 1965 році усвідомив свою перебільшену еклезіоцентричність. Він усвідомлює, що тільки тринітарна модель, яка поміщає роботу Христа в Церкві в контекст влади і дії Бога Отця і Духа, може бути адекватною. Відбувається перехід від еклезіоцентричної місіології до тринітарної місіології. Нове тринітарне розуміння місії Ньюбігін озвучив у книзі «Актуальність тринітарної доктрини для сучасної місії» у 1963 році.

Божа місія – це місія Трійці, місія Бога Отця, Сина і Святого Духа. Трійця завжди присутня і діє у світі, досягаючи Своїх намірів і скеровуючи історію до обумовленого завершення. Найвищим проявом залучення Божого у світ, найяскравішою маніфестацією Божої місії є послаництво Отцем Сина у світ, який зверхує рятівну місію силою Святого Духа. У цій тринітарній і діалогічній місії знаходить своє походження і призначення Церква. Ньюбігін часто говорить про Церкву як результат, символ і інструмент Божої місії, підкреслюючи, що місія починається не у Церкві, а у Богові. Оскільки Бог є не тільки джерелом, а і суб'єктом місії, Його тринітарна діалогічна місія завжди є джерелом, контекстом і моделлю діалогічної місії Церкви.

Говорячи про місію Отця і місію Церкви, Ньюбігін визначає Отця як *архе* місії. Місія починається в Отцеві, бо Отець посилає Сина у світ. Хоча місія є місією усієї Трійці, Отець є її початком. Воля Отця утворює контекст для місії Сина і для місії Духа, отож, і контекст місії Церкви. Царство Отця, Його воля є причиною і метою місії.

Оскільки існує і панує один Бог, існує тільки одна місія – Божа місія. Все інше може бути тільки частиною й інструментом Божої місії, якщо звершується під пануванням Бога і в відповідності до Його місії. Поза Божою місією немає жодної місії. Власне Його місія є первинною реальністю, яка надає початок і формує зміст для всього, що покликане бути частиною і

інструментом Його місії. Засади і сутність місії є і мають бути виключно теоцентричні і тринітарні, а не антропоцентричні чи еклезіоцентричні.

Походження Церкви та її місія починаються в посланництві Ісуса. Церква не є джерелом, а досвідом Божої місії. Рятівна місія Бога звершує місію, в якій, якою і для якої виникає Церква. Оскільки Бог суверенно продовжує свою місію у світі, Його місія є контекстом місії Церкви. Оскільки Бог здійснює власну місію Собою, Його місія постає моделлю для місії Церкви.

Вставновлено, що богослов'я Ньюбігіна завжди було христологічним. Місія Сина як прояву місії Трійці дає існування і призначення Церкви. Будучи посланим Отцем, Син засновує і посилає Церкву. Еклезіологія Ньюбігіна суттєво обумовлена його христологією. Неможливо відділити розуміння Церкви у Ньюбігіна від його розуміння Христа. Христос формує Церкву, обумовлює її місії, життя та цілі.

Церква є спільнотою Духа, яка продовжує місію Сина за волею Отця. Місія Церкви починається у місії Христа, Церква – це продовження місії Христа. Місія Христа і місія Церкви ідентичні у багатьох аспектах, однак Церква завжди вказує на причину і ціль свого існування, яка перебуває поза нею – Ісус Христос і Царство Боже. Церква продовжує місію Сина, вона є Його тілом заради продовження Своєї справи до есхатону. Місія Церкви, за прикладом Христа, є свідомством перемоги царства, втілення і проголошення царства Божого.

Ісус Христос є втіленою моделлю для місії Церкви. Поза місією Бога у Церкви немає місії, поза прикладом Христа у Церкви не існує іншої моделі для наслідування. Церква, за Ньюбігінім, не визначає свою місію самостійно.

Провозвістя і явлення Царства – це не релігійна або реформаційна програма, а новий початок, «нова плоть», новий факт, який змінює все. Цей новий факт виходить далеко за межі релігійної події. Приближення Царства – всеохоплююча подія світового і навіть космічного масштабу. Ньюбігін зазначає, що Царство Боже було відомою й очікуваною надією Ізраїлю протягом віків. Унікальність і значимість нового факту про Царство полягає у тому, що в Ісусі воно перестає бути майбутнім і потойбічним. Царство входить у сучасний світ, стає реальним і конфронтує світ. Присутність Царства вимагає покаяння – повороту, однак, як зазначає Ньюбігін, у цьому випадку мова не йде про мораль, а про перспективу бачення. Царство може залишатися невидимим для тих, хто дивиться у неправильному напрямку. Віра надає правильну перспективу бачення і вона постає не досягненням людини, а запрошення від Бога.

Особливо важливим аспектом подібності місії Церкви місії Христа, за Ньюбігінім, є місія з позиції слабості. Богослов надає особливе значення місії не силою або владою, а любов'ю і служінням. Однією з найважливіших характеристик христології Ньюбігіна є образ Месії, запозичений зі Старого Завіту і втілений в Ісусі – образ страждаючого Месії. В Ісусі Царство Боже втілюється парадоксальним чином – через служіння, страждання і смерть. Це

мудрість і сила Бога, яка проявляється через немудрість і слабкість в очах світу. Оскільки Церква заснована Христом, то вона продовжує Його місію згідно з прикладом, який Він явив. Тому страждання є неминучими і для спільноти Розп'ятого і Воскреслого. Однак страждання – це не вимушена реальність для Церкви, а форма її існування і місії. Ньюбігін стверджує, що бути Церквою означає бути втіленням Благої Звістки у ролі слуги. Акцент Ньюбігіна на неминучості й необхідності страждань обумовлений його критикою тріумфалістського розуміння місії, що було домінуючим у місії *corpus Chirstianum*.

Завданням Церкви у відношенні до подій історії світу – не бути владикою або контролером події, але бути страждаючим слугою і свідком Господнім, демонструючи у власному свідочстві справжній сенс цих подій.

Ньюбігін вважає, що все в житті Церкви, якщо вона є справжньою Церквою, обумовлено «вмиранням і воскресінням» Ісуса Христа. Тільки та громада, яка живе під хрестом Ісуса Христа, – справжня Церква. Місія – це більше не розширення Церкви. Автентична місія – це акт самоспustoшення, який повторює приклад Христа. Місія, якщо вона правильно усвідомлена і слідує за прикладом Христа, складається з руху поза межі власних кордонів, комфорту і безпеки. Місія шляхом Христа йде всупереч цінностям світу і його критеріям успіху.

Христологічний фактор у еклезіології Ньюбігіна доповнюється пневматологічним. Богослов приділяє велику увагу доктрині Духа Святого в житті Церкви. Як результат, розуміння Церкви і її місії повністю осмислене і представлене в тринітарних категоріях. Церква бере участь у місії Христа настільки, наскільки бере участь у Духові Святому. Автор зазначає, що часто зв'язок між Духом і Церквою не береться до уваги.

Дух Святий звершує попередню роботу у місії і таким чином створює контекст для місії Церкви. Розуміння Ньюбігіна роботи Духа в місії обумовлене його власним місіонерським досвідом. На початку місіонерського служіння в Індії він став свідком значного росту церков серед віддалених селищ Таміл-Наду. У листуванні з генеральним секретарем іноземних місій Церкви Шотландії Александром Куддом богослов зазначає, що ініціатива йде не від місій, а від місцевих жителів, і робить висновок, що Дух працює до місіонерів. Він усвідомлював, що багато у чому церкви ростуть не завдяки іноземним місіонерам, а всупереч їм. Роздумуючи над біблійними текстами і власним досвідом, а також використовуючи роботи Ролана Алена, Ньюбігін розвиває і постійно артикулює ідею *preparatio evangelica*, попередньої роботи Духа у місії. За Ньюбігінім, Церква слідує за Духом. Дух спрямовує, керує, іде перед Церквою у місії. Дух є Сам у Собі свідочством, що змінює світ і Церкву. Дух завжди присутній перед Церквою в її місіонерській подорожі. Це не Церква своєю місією створює можливості для Духа, а Дух суверенно створює можливості для Церкви бути свідком і вказувати своїми словами і справами на Бога.

У третьому розділі «Церква як інструмент діалогу Бога із світом» досліджено моделі взаємодії Бога, Церкви та світу, які Ньюбігін описує як нормативні.

Церква, яка є результатом, символом, перед-досвідом та інструментом Божої місії і Його Царства, – місіональна і діалогічна за своєю природою. Церква не посилає своїх представників на місію, а сама є місією. Церква походить від місії, місія визначає екзистенцію Церкви на найбільш глибинному рівні. Формулювання природи Церкви за допомогою таких категорій може призвести до невиправданої редукації Церкви суто до функціонального рівня. Ньюбігін попереджає про таку небезпеку. Він підкреслює, що Церква – не просто інструмент місії, а перший плід і тому перед-досвід Царства.

Місія, за Ньюбігіним, – це життя Церкви. Богослов просувається далі в розумінні місії і розвиває важливу тезу про те, що місія є виміром життя усієї Церкви. Таке осмислення місії було новим і вплинуло на богословське розуміння місії Церкви.

У книзі «Одне тіло, одне Євангеліє, один світ» Ньюбігін критикує розуміння місії як завдання особливої групи людей. Він визначає місію як сенс і причину існування всієї Церкви. Автор навіть таїнство водного хрещення тлумачить через призму місії Церкви як продовження місій Христа. Він стверджує, що таїнство хрещення як інкорпорація в смерть Ісуса веде до участі в Його воскресінні, отожд, і до участі в Його місії в світі. Хреститись – хреститись у Його місію. Кожен, хто хрещений, є учасником місії того, в кого хрестився. Бути членом Церкви Ісуса Христа значить бути частиною Його апостольства у світ.

Ствердження місіональної природи Церкви, а також місії як життя усієї Церкви приводить Ньюбігіна до такої важливої тези: Церква не має місії, бо Церква і є місією. Розвиток протестантських місій в епоху *corpus Christianum* призвів до хибного і штучного розділення Церкви і місії. Відповідно, Церква і місія як місіонерська організація стали повністю незалежними одиницями. Таке розділення – помилка з точки богослов'я, що має, як зазначив Ньюбігін, негативні наслідки для місії і нових церков.

Ньюбігін усвідомив із практики, що у кожному контексті Церква в меншості, тому вона, незалежно від географічної локації чи історії, перебуває у місіонерському контексті. Варто зазначити, що богослов із самого початку свого служіння у якості місіонера від Церкви Шотландії, завдяки власному досвіду, а також під впливом Хендрікса Крамера перестав використовувати географічну і часову термінологію щодо Церкви Індії і Шотландії. Такі словосполучення як «місіонерське поле», «молоді Церкви» і «старі Церкви» походили з часів колоніальних місій, мали патерналістську конотацію, нівелювали незалежність та самобутність національної Церкви, поглиблювали дихотомію між Церквою та місією. Практично з самого початку свого служіння в Індії Ньюбігін використовує словосполучення «*indigenous churches*» – «місцеві, національні Церкви», чим намагається

підкреслювати самодостатність і незалежність церков поза межами Заходу. Подолання дихотомії між Церквою і місією було важливою умовою для усвідомлення місійної відповідальності Церкви у світі.

Дихотомія між Церквою і місією має негативні наслідки для Церкви. Церква стає інтровертною, спрямованою на саму себе, на своє внутрішнє життя і, таким чином, втрачає можливість бути знаком, інструментом і перед-досвідом Царства. Ця дихотомія також небезпечна і для місії. Новонавернені, які приходять завдяки діям місії, часто не інтегруються в Церкву, бо не вона працювала з ними, а окрема від Церкви одиниця. Ньюбігін визнає, що утворення місіонерської організації як окремої одиниці від Церкви, можливо, було виправданим у минулі часи. Проте зараз часи змінилися, тому дихотомію між Церквою необхідно подолати.

Якщо Церква створена Божою місією заради Божої місії, якщо Божа місія є контекстом і змістом місії Церкви, тоді Церква та її місія пов'язані з Царством Божим. Ньюбігін відомий своїм потрійним визначенням зв'язку Царства і Церкви: Церква є знаком, інструментом і перед-досвідом Царства. Богослов часто користується зазначеним визначенням, але іноді використовує такі словосполучення як «панування Боже», «благодать Божа» замість «Царство Боже».

Ньюбігін не ототожнює Церкву з Царством. Церква не є Царством. Царство присутнє у Церкві, але Церква не володіє Царством. Воно «не прописано» в Церкві. Церква як знак Царства не показує на себе. Церква не може сказати: «тут є царство Боже». Однак, через своє існування, спілкування, справи любові, Церква – знак, який запрошує людей звернути увагу на трансцендентне і повірити, що панування Боже є реальністю. Тому в своєму житті і місії Церква, якщо вірна вірна своїй природі і ролі, постійно і безальтернативно показує поза свої межі, показує на Царство Боже. Ньюбігін стверджує, що Церква неправильно розуміє свою природу, якщо якимось чином і якоюсь мірою ототожнюється з Царством. Саме таку проблему він вбачав у теології визволення.

Церква – корпоративний вираз спасіння і посередник спасіння. Посередником вона є в не в тому сенсі, що постає джерелом або умовою спасіння, а в тому значенні, що через неї Бог звіщає і демонструє спасіння, яке Він задумав для усіх людей.

Церква – це місце, де присутній Христос, в Якому присутня повнота божества, але сама Церква не є повнотою. Тому Церква є місцем, де присутнє Царство, однак Церква не рівнозначна Царству і тому може бути тільки його знаком, інструментом і передчуттям. Вона завжди вказує понад себе і постає не втіленням Царства, а знаком, не носієм царства, а слугою.

Церква – інструмент царства, тому що є його знаком. Місія – це більше, ніж розширення Церкви. Теза про те, що Церква існує як інструмент Царства, не має на увазі, що Церква звершує місію у тріумфалістському чи моралістському сенсі. Ньюбігін сміливо кидає виклик формату місії, який був притаманний колоніальній епосі. В основі місії Церкви як інструменту

Царства є хрест Ісуса. Саме він – справжня підвалина місії і, водночас, – форма місії Церкви. Церква як інструмент Царства вказує не на себе, а на Христа, вона втілює Його місію Його ж засобами. Богослов критикує рух «Росту Церкви», засновником і головною інтелектуальною силою якого був Дональд МакГавран, який, на думку Ньюбігіна, редукував місію до технології і статистичних даних. Місія – це рух, відносини, діалог, страждання. Церква не є інструментом, за допомогою якого Бог встановлює Свою владу, а свідком Його влади, очевидцем нової реальності, тому що завдяки Божому дару знає правильну позицію, яка дозволяє побачити Царство. Церква як засіб Царства запрошує світ до розмови не про Бога, а з Богом. Розмова з Богом обов'язково буде містити і розмову з світом про світ, бо тільки у присутності Вічного відкривається автентичне призначення світу. Тільки споглядаючи Бога, людина бачить і справжню себе.

Церква є перед-досвідом Царства не завдяки своїй силі чи праведності, а через присутність і дію Духа в Церкві. Ньюбігін осмислює взаємовідносини Церкви і Царства через призму роботи Духа. Церква є перед-досвідом Царства не тому, що має технологію або програму, а тому, що є сформованою і живе Євангелієм Царства. Вона, якщо вірна своєму покликанню, – втілена і, відтак, видима і присутня ілюстрація змісту своєї проповіді. Спільнота Христа, хоча і в обмеженій мірі, є спільнотою, яка втілює відновлену гармонію, про яку говорить.

Церква як перед-досвід Царства не конфронтує зі світом з позиції власника спасіння. Вона є *arrabon* – передсмак, знак, перший плід і свідоцтво спасіння, яке передбачене для всього світу. Контекст світу і, відповідно, діалог зі світом є необхідними умовами місії Церкви, її буття як перед-досвіду, інструменту і знаку Царства. Ньюбігін підкреслює, що Церква є спільнотою, яка, за визначенням, має бути відкритою спільнотою. Саме завдяки присутності у світі Церква повинна і може являти свою інакшість і, таким чином, бути втіленою надією на Царство.

Підсумовуючи взаємовідносини Церкви і Царства, варто зазначити, що висока роль Церкви не значить, що вона є досконалою. Церква як спільнота людей перебуває у постійних спокусах і випробуваннях.

Розуміння Церкви як плоду, інструменту і перед-досвіду Царства у Ньюбігіна має конкретний вимір для помісної громади християн. Церква може досягати мети свого існування як перед-досвіду Царства через смиренне служіння конкретному суспільству, відповідаючи на його потреби з позиції слуги, а не господаря. Також мета Церкви досягається через автентичне свідоцтво Церкви про Христа і Його Царство. Церква завжди повинна показувати не на себе, а на Христа. Третім конкретним кроком є священиче служіння конкретному суспільству. Священиче служіння полягає у принесенні людям правди і любові Божої та піднесення потреб людей до Бога, поклоніння Богу від імені спільноти.

Взаємовідносини Церкви і Царства – складні і, як зазначає Ньюбігін, їх можливо осягнути тільки завдяки тринітарній моделі. Зв'язок Церкви і

Царства додатково вказує на діалогічність місії Церкви, адже Царство є справжніми відносинами Бога і людства. Повнота всього відбувається саме у Царстві. Церква як знак, інструмент і перед-досвід Царства розкриває додатково діалогічність місії Церкви. Церква – це середовище, де зустрічається і Бог, і світ, де відчувається Його присутність, де можна чути Його голос, бачити Його дію. Це – свого роду, тридіалогічне спілкування Бога, Церкви, світу.

Ньюбігін відзначає, що в християнському середовищі поширена практика визначати місію Церкви як таку, що має три виміри: спілкування, служіння і свідоцтво. Однак уважне вивчення біблійних текстів ставить таке тлумачення під питання. Богослов доводив, що проповідь і служіння як вираз місії Церкви є наслідком того, що Церква – нове творіння Духа Святого. Це нове творіння є спільним життям – койнонією – в Церкві. Саме з койнонії, зі стосунків і спільності Церкви як першого плоду Царства органічно походить євангелізм і служіння, і саме в ньому вони знаходять свою справжню цінність.

ВИСНОВКИ

Вперше здійснено цілісний аналіз основних праць Леслі Ньюбігіна і реконструйовано його місіональну теологію з її теоретичними й практичними імплікаціями в богословському дискурсі та духовному житті сучасних християнських спільнот.

Божа місія починається у відносинах Трійці. Церква є відображенням Трійці, тому місія Церкви, її участь у Божій місії починається у койнонії, у прекрасному досвіді взаємовідносин і спілкування з Духом Святим і одним з одним. Місія народжується у стосунках, звершується через стосунки і веде до стосунків.

Ньюбігін, не спростовуючи значимість Писання, вказує на дуже важливий історичний аспект, який допомагає зрозуміти глибше як сутність Божого Слова, так і самої Церкви та її місії. Христос як Господь і Спаситель залишив Своє вчення не в збірці текстів, а у спільноті людей. Іншими словами, Ісус залишив після себе не книгу, а Церкву. В першу чергу саме Церква є носієм пам'яті про Ісуса і Його вчення, а не книга. Книгу сформувала Церква, а не Ісус. Безумовно, Ісус є передумовою, причиною і змістом книги, однак за допомогою цього спостереження Ньюбігін розкриває важливі аспекти розуміння Слова, Церкви і місії.

Те, що Ісус утворює спільноту для продовження Своєї місії, а не видає книгу, вказує на Його вибір звершувати свою місію через взаємодію людей, через стосунки і діалог. Ісус обрав не папір і чорнила, а людей, не книгу, а спільноту, не читання, а спілкування як інструмент Своєї місії. Божа місія – це реляційна і діалогічна місія, вона є проявом і результатом внутрішніх взаємовідносин любові Трійці. Саме на це вказує іманентне й ікономічне розуміння Трійці. Як наслідок вічної любові і взаємовідносин Триєдиного Бога, Отець посилає Сина у світ силою Святого Духа. Ісус як Божий місіонер

звершує Свою місію через вочлочення, через реальні і повні взаємовідносини з людством і в умовах людства. Євангелія – це історія взаємовідносин, взаємодії і солідарності Ісуса з людьми. Місія – це завжди запрошення у спільноту, яка є проявом діяльності Трійці. Втілення, взаємодія і солідарність є важливими аспектами місії Церкви. Присутність Церкви у світі значить більше ніж географічну близькість, це – стосунки, обумовлені любов'ю, співчуттям і цілями Божими щодо суспільства й усього світу.

Місія – це життя Церкви як діалогу з Богом і світом. В Церкві є щось від Бога і в ній світ бачить Бога. В Церкві є щось від світу і в Ній перед Богом представлений світ.

Церква, за Ньюбігінім, – принципний інструмент Божої місії. Там, де є Церква, там звершується Божа місія. Там, де звершується Божа місія, там є або буде Церква. Місія Божа завжди має христологічний та еклезіологічний вимір. Ньюбігін критикує розуміння місії, яке нівелює або зовсім виключає Церкву. Прикладом цього є критика Ньюбігінім розуміння місії як *missio Dei generalis* і дебати з Конрадом Райзером на сторінках «Міжнародного місіонерського бюлетеня».

За Ньюбігінім, Церква має вийти за межі себе, як у вертикальному, так і горизонтальному вимірі. Церква має вийти за межі себе в усвідомлені засад її природи і місії. Адже її природа і засади її місії вкорінені не в ній самій, а за її межами, в Божій місії. Тому себе і свою місію Церква має невинно усвідомлювати й аналізувати в світлі і межах Божої місії. А отже, спільнота Христа має постійно виходити поза власні межі у світ. Бо тільки у світі вона може автентично виконати наміри Божої місії і, таким чином, посправжньому і повністю себе реалізувати. Церква, яка ізольована від світу, яка існує як сама для себе – не усвідомила свого покликання, ігнорує або зраджує Бога і саму себе. Іноді Церква може хибно виправдовувати свою втечу від світу тим, що живе для Бога. Однак у біблійному одкровенні, яке обумовлює саму Церкву, формат і зміст її проповіді, саме життя Церкви для Бога – все це означає брати участь у божественному посланні, у Його спасаючій і трансформуючій місії у світі. Іншими словами, коли Церква у світі, посеред і заради світу, саме тоді вона у Богові і для Бога. Бо в задумі Бога – не вилучити святу Церкву з грішного світу, а спасаючою дією Христа, оновленням Духа за волею Отця спасти світ. Бути у світі і бути заради світу не означає некритичне або компромісне ототожнення з світом. Місіонерське буття Церкви у світі означає бути іншим у світі, але бути таким заради справжнього блага світу. Церква ніколи не може бути «повністю вдома» у світі. Для Ньюбігіна важливо зберегти подвійний аспект місії Церкви у світі, оскільки Церква проявляє як радикальну солідарність із світом і, водночас, вона сама є антитезою світу. Роль Церкви у світі змодельована хрестом Ісуса. Ньюбігін зазначає, що хрест – це місце, де усі винні й усі прощені, це – Боже «ні» і «так» світу. Місія Церкви, як спільноти Христа на землі, має також двогранну місію: солідарність і антитеза світу, залученність і спротив. Тотальна задіяність і радикальне відділення – це є шлях хреста. Він у тому,

щоб у солідарності зі світом і у контрасті з ним розкривати і вказувати понад себе, на справжнє джерело екзистенційного щастя і на мету буття людства. Саме коли Церква вказує на щось поза світом, вона має значення для світу. Церкві необхідно нагадувати собі, що вона існує тільки завдяки смерті Христа за увесь світ. Церква є видимим пошуком Христом людей і місцем, де ця зустріч відбувається. Церква як спільнота Христа існує не абстрактно для усіх, а конкретно для кожної людини. Рятівна дія Христа поміщає християн у нові екзистенційні відносини не тільки з Ним і з іншими християнами, але з кожною людиною, незалежно від того, чи сповідує вона Христа чи ні, оскільки смерть Христа була за усіх людей.

Подібно як посланництво Отцем Ісуса є найвищим проявом місіонерської природи самого Бога, Його внутрішньої природи, так само Церква демонструє свою справжню природу, вірність своєму Богу й участь в житті Святої Трійці у місії, яка є життям Церкви. Якщо Церква не усвідомлює, що її природа і місія укорінені в Богові – вона не має життя. Якщо вона не йде у світ як символ й інструмент Божої місії – вона не має життя. Церква є спільнотою, причетною до Трійці. Триєдиний Бог, екзистенцією якого є вічна любов і взаємовідносини, завжди виходить за свої межі. Така відкритість до взаємовідносин, до зустрічі з іншим не є екзистенційною необхідністю Бога, а суверенним і вільним рухом любові. Бог сам у собі завершений і самодостатній, тому Він не перестав би бути Богом, якби не створив людину, не подарував їй відкриття себе, не звершив спасіння. У Церкви – все інакше. Коли ж Церква не існує для світу, тоді вона не існує і для себе, бо зраджує себе на найбільш глибинному рівні. Саме у світі Церква знаходить себе і свою справжню радість, радість свідочства про розширення Божого Царства, радість від пізнання дій Духа, який проголошує Христа й об'єднує тих, хто прийняв дар одкровення Христа, в одну живу спільноту – Церкву Божу. Тому місія завжди містить радість. Місія завжди починається з захоплення і веде до доксології.

Світ – діалогічний партнер Церкви і, певною мірою, – це співрозмовник Церкви. Мета діалогічної місії Церкви в світі полягає у тому, щоб світ став співрозмовником Божим, став Церквою. Діалогічна місія Церкви звершується виключно обличчям до обличчя, у відносинах і діалозі. Церква може бути справжньою місіональною Церквою лише у світі й лише у діалозі зі світом. Діалогічна місія Церкви – це відкритість до іншого. Це онтологічна, а не функціональна відкритість. Вона походить від місійності Церкви й обумовлює її місійний діалог з усім світом. Увесь світ є простором відповідальності Церкви, парафією для універсальної церковної спільноти.

Місія є знаком і нагадуванням Церкві та світу, що Триєдиний Бог активно і спасаюче залучений у світі й веде світ та його історію до обумовленої Божою мудрістю і любов'ю кульмінації.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Статті у наукових фахових виданнях:

1. Русин И. Триадологические основания миссии согласно с теологией Лесли Ньюбигина / И. Русин // Практична філософія. – №4. – 2017. – С. 105–111
2. Русин И. Этическое измерение теологии миссии Лесли Ньюбигина / И. Русин // Філософія і політологія в контексті сучасної культури. – Дніпро : 2017. – № 5 (20). – С. 38–48.
3. Русин И. Христоцентричность современной протестантской теологии миссии / И. Русин // Гілея. – 2017. – № 125. – с. 214–218.
4. Русин И. Концепция миссии в современном протестантском богословии / И. Русин // Практична філософія. – 2017. – №3 (65). 81–88.
5. Русин И. Миссионерская протестантская герменевтика XX–XXI столетий / И. Русин // Актуальні проблеми філософії та соціології. – Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія», 2017. – № 19. – с. 90–94.

2. Стаття в іноземному науковому фаховому виданні:

6. Русин И. Теоцентричность миссии в современном протестантском богословии / И. Русин // Modern science. – Praha, 2017. – № 4. – P. 127–133.

3. Статті в інших наукових збірниках:

7. Русин И. И. Тринитарность миссии / И.И. Русин // Реформація і трансформація суспільства: досвід минулого і виклики сучасності: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (8–9 грудня 2017 р., Львів) – Львів : Львівський Національний медичний університет імені Данила Галицького, 2017. – С. 177–178.
8. Русин И. И. Богословские контуры концепции миссии / И.И. Русин // Богословские размышления. – №3, Спецвыпуск «Церковь и миссия». – К. : ЕААА, 2012. – С. 12–31.
9. Русин И. Я № 2: Лидерство и следование на примере повествования Марка 14:1–11/ И. Русин // Христианская мысль. – К. : УЕСТ, 2016. – № 9. – С. 64–96.
10. Русин И. Иисус Корана и Евангелий: сходства и различия / И. Русин // Новые горизонты миссии Пеннер П., Русин И., Загидулин Р., Убейволк В. – Черкассы : Коллоквиум, 2014. – С. 229–244.
11. Русин И. Миссия в Библии и современном мире / И. Русин // Славянский библейский комментарий: современная евангельская перспектива Санников С.В. – К. : ЕААА, 2016. – С. 1378–1379.
12. Rusyn I. Five loaves and two fish: a response to Larry Smith's article / Ivan Rusyn // Inresponse. – 2016. – № 3. – P. 15–16.
13. Русин И. И. Миссия как действие Троицы в современном протестантском богословии / И.И. Русин // Людина, яка реформує та реформується. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 500-літтю Реформації / Відп. ред. Волобуєва С.В. – К. : Національний транспортний університет, 2017. – С. 50–52.

АНОТАЦІЯ

Русин І. І. Місіональна теологія Леслі Ньюбігіна. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.14 – богослов'я. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова Міністерства освіти і науки України. – Київ, 2019.

У дисертаційному дослідженні вперше доводиться тринітарність і діалогічність місійної парадигми Леслі Ньюбігіна. Відомо, що Ньюбігін відіграв важливу роль у формуванні тринітарної парадигми місії. За Ньюбігіним, саме Трійця є джерелом і суб'єктом місії. Церква є інструментом Божої місії у світі. Цей аспект тринітарної місіології Леслі Ньюбігіна досліджувався західними науковцями. Наше дисертаційне дослідження вперше доводить важливий аспект тринітарного богослов'я Ньюбігіна, а саме діалогічність. Догмат Трійці у Ньюбігіна формує тринітарне і діалогічне розуміння місії. Ньюбігін осмислює Трійцю в діалогічних і реляційних категоріях. Трійця є вічним діалогом і відносинами любові Отця, Сина і Духа. Саме у цих діалогічних відносинах і починається місія і саме через діалогічність вона звершується. Таким чином, місія не просто починається Богом, а місії починається в Богові – у вічному діалозі і досконалих відносинах любові Отця, Сина і Святого Духа. Місія Божа починається у внутрішній діалогічній природі Трійці.

Також було вперше доведено, що тринітарне і діалогічне розуміння Божої місії у Ньюбігіна фундаментально впливає на розуміння Церкви та її місії. Церква є результатом, символом й інструментом Божої місії у світі. Тому місія є не функцією, а сутністю Церкви. Церква є місіональною спільнотою Божої місії у світі. Таким чином, місія Церкви у світі є тринітарна і діалогічна.

Доведено що тринітарна і діалогічна парадигма місії докорінно змінює розуміння ролі Церкви у світі. Церква має потребу у світі, оскільки тільки у світі вона може звершувати свою місію. Так само як в особі Сина і Духа, Отець є Отцем, так само як у особі Отця і Духа Син є Сином, так само як у особі Отця і Сина Дух є Духом, Церква у присутності світу є Церквою. Тому автентична місія Церкви у світі є діалогічною місією. В обличчі світу бачить себе і Бога, якому належить світ. Перебуваючи у діалозі з світом Церква являє світу не себе, а Царство Боже і показує не на себе, а на Трійцю. Місія Церкви у світі, таким чином, є тринітарною і діалогічною. Її діалогічна місія ґрунтується на діалогічній природі Трійці.

Розкрито, що тринітарна діалогічна місія Церкви розкриває можливості для цілісної і публічної її місії у постмодерністичному, поліконфесіональному та полірелігійному контексті. Діалогічне і реляційне розуміння Трійці, діалогічне розуміння природи Церкви та її місії вказують на ключову роль спільноти Євангелія. Місія у зазначених контекстах

звершується через Церкву як втілену герменевтику Євангелія. Вона в першу чергу полягає не у технології чи апологетиці, а в автентичному свідочстві і солідарній присутності Церкви посеред світу

Також було виявлено, що сучасна українська євангельська місіологія динамічно розвивається, переходячи від церквоцентричної до тринітарної, від проповідницької до цілісної концепції місії. Встановлено, що тринітарна діалогічна концепція місії Ньюбігіна є актуальною для подальшого розвитку української євангельської місіології. Особливо це стосується тринітарного розуміння місії, місійної еклезіології, діалогічності місії в сучасному постмодерністичному, поліконфесійному та полірелігійному контексті.

Ключові слова: Ньюбігін, місіологія, місія, тринітарне богослов'я, діалог.

АННОТАЦІЯ

Русин И. И. Миссиональна теология Лесли Ньюбигина. –Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата философских наук по специальности 09.00.14 – богословие. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова Министерства образования и науки Украины. – Киев, 2019.

В диссертационном исследовании впервые доказывается тринитарность и диалогичность миссионерской парадигмы Лесли Ньюбигина. Известно, что Ньюбигин сыграл важную роль в формировании тринитарной парадигмы миссии. Согласно Ньюбигину, именно Троица является источником и субъектом миссии. Церковь является инструментом Божьей миссии в мире. Этот аспект тринитарной миссиологии Лесли Ньюбигина исследовался западными учеными. Наше диссертационное исследование впервые доказывает важный аспект тринитарного богословия Ньюбигина, а именно диалогичность миссии. Догмат Троицы у Ньюбигина формирует тринитарное и диалогическое понимание миссии. Ньюбигин осмысливает Троицу в диалогических и реляционных категориях. Троица есть вечный диалог и отношения любви Отца, Сына и Святого Духа. Именно в этих диалогических отношениях и начинается миссия, и именно благодаря диалогичности она осуществляется. Таким образом, миссия не просто начинается Богом, а миссии начинается в Боге – в вечном диалоге и совершенных отношениях любви Отца, Сына и Святого Духа. Миссия Божья начинается во внутренней диалогической природе Троицы.

Также впервые доказано, что тринитарное и диалогическое понимание Божьей миссии Ньюбигина фундаментально влияет на понимание Церкви и ее миссии. Церковь является результатом, символом и инструментом Божьей миссии в мире. Поэтому миссия является не функцией, а сущностью Церкви. Церковь является миссиональной общиной Божьей миссии в мире. Таким образом, миссия Церкви в мире тринитарная и диалогическая. Ее диалогичная миссия обосновывается диалогической природой Троицы.

Раскрыто, что тринитарная диалогическая миссия Церкви раскрывает возможности для целостной и публичной миссии Церкви в постмодернистском, поликонфессиональном и полирелигиозном контекстах. Диалогическое и реляционное понимание Троицы, диалогическое понимание природы Церкви и ее миссии указывают на ключевую роль общины Евангелия. Миссия в указанных контекстах совершается через Церковь как воплощенную герменевтику Евангелия. Она в первую очередь заключается не в технологии или апологетике, а в аутентичном свидетельстве и солидарном присутствии Церкви посреди мира. Также было раскрыто, что современная украинская евангельская миссиология динамично развивается, переходя от церквоцентричной к тринитарной, от проповеднической к целостной концепции миссии. Установлено, что тринитарная диалогическая концепция миссии Ньюбигина актуальна для дальнейшего развития украинской евангельской миссиологии. Особенно это касается тринитарного понимания миссии, миссионерской экклесиологии, диалогичности миссии в современном постмодернистическом, поликонфессиональном и полирелигиозном контексте.

Ключевые слова: Ньюбигин, миссиология, миссия, тринитарное богословия, диалог.

SUMMARY

Rusin I.I. The Missional Theology of Leslie Nyubigin. – Manuscript.

Dissertation for the degree of Candidate of Philosophical Studies, Specialty 09.00.14 – Theology. – National Pedagogical Dragomanov University of the Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kyiv, 2019.

The study examines the trinitarian and dialogical paradigm of mission as exhibited in the writing of Lesslie Newbigin. Newbigin played an important role in the formation of the trinitarian paradigm of the mission. According to Newbigin, the Trinity is the source and primary agent of the mission. The church is always the first fruit and instrument of God's mission in the world. This aspect of the trinitarian missiology of Lesslie Newbigin was studied the researches. This study argues that the Newbigin`s trinitarian paradigm of mission is dialogical. The doctrine of Trinity forms the trinitarian and dialogical understanding of mission in the Newbigin`s theology of mission. He understands Trinity in dialogical and relational categories. Trinity is an eternal dialog and relations of love between Father, Son and the Holy Spirit. The mission starts in these dialogical relationships and in dialogism it is completed. So, the mission is not just started by God – it is started in God, in the eternal dialog and perfect relationships of love between the Father, the Son and the Holy Spirit. God's mission is started in the internal dialogical nature of the Trinity.

This study also argues that the trinitarian and dialogical understanding of God's mission according to Newbigin has a fundamental influence on the understanding of the church and its mission. Church is the fruit, symbol and instrument of God's mission in the world. Thus, mission is not just the function,

but the essence of the church. The church is a missional community of the God's mission to the world. Church participates in God's mission following Jesus's model in the power of Holy Spirit. Its mission in the world is also trinitarian and dialogical.

According to this research the trinitarian and dialogical paradigm of mission completely reshape an understanding of the role of the church in the world. The church needs the world. The church can be a missional community only in the world. In the Trinity the Father is the Father only through of the Son and the Holy Spirit, the Son is the Son only through the Father and the Holy Spirit, and the Holy Spirit is the Holy Spirit through the Father and the Son. In the same way the church is the church in the world. Thus, the authentic mission of the church is a dialogical mission. Only in the face of the world the church can see its own face and the face of God, to Whom the world belongs. Through dialogical mission in the world the church presents the Kingdom of God, but not herself and points beyond herself to the Trinity. The mission of the church in the world is trinitarian and dialogical. The dialogical nature of the church's mission is grounded in the dialogical nature of the Trinity.

This study explores the potential of trinitarian and dialogical mission for the integral and public mission of the church in the post-modern, multi-denominational and multi-religious contexts. Dialogical and relational understanding of the Trinity, dialogical understanding of the church and its mission reviles the key role of the community of faith. In these contexts, mission is done through the church as embodied hermeneutics of the Gospel. This mission is not the preaching technics or apologetics, but rather an authentic testimony and solidary presence of the church in the world.

The Newbigin's trinitarian and dialogical paradigm of mission has a potential to contribute to the further of the Ukrainian Evangelical Missiology. This study demonstrated that the Ukrainian Evangelical Missiology is developing and shifting from the church-centric to trinitarian and from preaching-only to holistic concept. The Newbigin's trinitarian and dialogical is relevant for further development of trinitarian paradigm of the mission, missional ecclesiology, dialogical mission of the church in the post-modern, multi-confessional and multi-religious context.

Key words: Newbigin, missionary, mission, Trinity theology, dialogue.